

На питання: «Чи можна відновити пошкоджену нервову тканину?», - наука довгий час відповідала негативно. Проте наведені дані, а також результати досліджень академіка Л.В. Полежаєва свідчать, що у деяких умовах нервові клітини можуть бути відновленими. Досягнуто значного поступу у вивченні процесів регулювання і стимулювання поділу нейронів [5].

З'ясувалося також, що аксони ростуть і регенерують не лише у периферичній, але й у центральній нервовій системі. Ці процеси ефективно регулюються нейротрофічними і загальними факторами росту клітин. Але регенерація аксонів спинного мозку поки що показана лише у дослідках на гризонах і у спеціальних умовах [3].

З метою лікування хвороб Альцгеймера і Паркінсона та інших нейродегенеративних захворювань препарати стовбурових клітин для трансплантації можна одержати двома способами:

1) використовувати нейрональні стовбурові клітини, які і у ембріона, і у дорослої людини відновлюються навколо шлуночків головного мозку;

2) використовувати ембріональні стовбурові клітини внутрішньої клітинної маси на ранній стадії формування зародка.

У деяких лікувальних установах США створено «бібліотеки» нейрональних стовбурових клітин, отриманих із зародкової тканини, і здійснено перші спроби трансплантації пацієнтам. Лікарі досліджують шляхи подолання основного побічного ефекту: нестримне розмноження стовбурових клітин в 30-40% випадків призводить до утворення злоякісних пухлин.

Отже, трансплантація стовбурових клітин, поза сумнівом, буде одним з головних підходів у лікуванні таких нейродегенеративних захворювань, як хвороба Альцгеймера і Паркінсона.

ЛІТЕРАТУРА.

1. Албертс Б., Брей Д., Льюис Дж., Рэфф М., Робертс К., Уотсон Дж. Молекулярная биология клетки. – М.: Мир, 1994. – 346 с.
2. Вольф Ф. Ганонг. Фізіологія людини: Пер. з англ. – Л.: БаК, 2002. – С. 200, 251.
3. Кулиничев В.И., Колесниченко Л.С. Образование и дифференциация новых нейронов и рост и регенерация аксонов во взрослой центральной нервной системе млекопитающих // Биохимия. – 2000. - Т. 65, вып. 8. – С. 1162-1166.
4. Дудкина Е.П., Лапоногов О.А., Черкес В.А., Матюк Н.Г., Цымбалюк В.И. Импульсная активность нейронов глубоких структур мозга у больных с разными формами гиперкинезов // Актуальные проблемы современной физиологии: Сборник научных трудов. – К., 1986. – С. 78-79.
5. Полежаев Л.В. Нервные клетки восстанавливаются // Наука и жизнь. – 1997.- № 11. – С. 24-28.

Л.І. КОТИК

РОЗВИТОК СФЕРИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ В М. КАЛУШІ

В статті розкриті загальні особливості розвитку фізичної культури та спорту в м. Калуші. Увага сконцентрована на історії становлення даних сфер життєдіяльності громадянства, а також сучасних рисах їх функціонування.

В статье раскрыты общие особенности развития физической культуры и спорта в м. Калуш. Сконцентрировано внимание на истории становления этих сфер жизнедеятельности общества, а также современных чертах их функционирования.

General tendencies the development the sphere of physical culture and sport the city of Kalush are opened in the article. The attention is stressed on the history of they development and the problems of modern function.

Місто Калуш одне з багатьох містечок Західної України, яке славиться давніми традиціями розвитку сфери фізичної культури та спорту. Засноване в XIV ст., воно протязі віків перебувало в середком суспільно-культурного життя Станіславівщини (сучасної Івано-Франківської області). Орієнтоване в своєму функціонуванні на розвиток соляних промислів – спочатку кухонної солі, а потім і калійних солей – місто стає центром припливу населення. Останні, з часом формують чотири національні громади (українська, польська, білоруська, німецька), які сумісно проживають в поселенні та визначають його суспільний уклад. Залишилися дві громади, а також привнесені ними в поселення традиції (особливо тут відзначається

німецька громада, або як її в Калуші найменували «кольонія») й на формування сфери фізичної культури та спорту.

Часово, початки зародження сфери фізичної культури та спорту в м. Калуші припадають на кінець XIX початок XX ст. Саме в цей період активізується громадське життя національних спільнот, кожна з яких на хвилі національних волевиявлень прагне зорганізувати напівполітичне об'єднання, що маскується під вивіскою фізкультурно-оздоровчих («руханкових»), протипожежних та спортивних товариств. Для прикладу, українською громадою міста було зорганізоване на початку XX ст. молодіжне товариство «Сокіл», а також руханково-протипожежне товариство «Січ». Діяльність останнього так описує проф. Грабовецький В.В.: «Воно було організоване на зразок Завалівського (Снятинщина) 5 травня 1900 р. Калуські січовики носили малинову стрічку, а на ніжковтву волічкою було вишито слова "Січ міста Калуша". Кожний січовик мав ще топірець. Вони збиралися в приміщенні "Просвіти", проводили тут збори, навчання для неписьмених, лекції з історії України» [1]. В обов'язкові заняття січовиків входила й фізкультурна підготовка, про якість якої свідчать майбутні заслуги калуських січовиків у лавах УСС та УГА.

Паралельно в цей час закладаються й футбольні традиції поселення, що привнесені в Калуш колоністами з німецько-єврейської громади. В місті були споруджені два дренавані футбольні поля (мікрорайон Загробище), де щонеділі відбувалися поєдинки між національними збірними поселення українською робітничою командою «Зоря», польськими «ТЕСП» та «Щелец» (Стрілець), німецькою «Тур», єврейською «Гашомер» [4].

Крім власне розвитку фізкультурних, футбольних традицій в місті в 20–30-ті рр. XX ст. на базі функціонування громадських організацій, а також діяльності Калуської гімназії закладаються засади розвитку гімнастики, велоспорту, що підтверджують світлини того часу (див. рис. 1–2).

Калуський роверист. 30-ті рр. XX ст. [9].

Калуські гімнасти на тренуванні. 30-ті рр. XX ст. [9].

Політичні перипетії 30–40-х рр. XX ст. призупиняють розвиток сфери фізкультури та спорту в поселенні. Остання відновлюється лише з 50-х рр. та розвивається в дусі тодішньої советської системи. Саме тоді закладається перелік спортивно-фізкультурних закладів міста. Провідне місце починає відігравати концерн «Хлорвініл» (сучасне ЗАТ «Нафтохімік Прикарпаття» – ЗАТ «ЛУКОР»), на базі якого перебуває більшість спортивних закладів – «Будівельник», «Стадіон Хімік» тощо. Проте економічний занепад 90-х років минулого століття, призупинка діяльності ВО «Хлорвініл», катастрофічно впливає на розвиток сфери фізкультури та спорту в поселенні. Остання через недофінансування з місцевого бюджету, а також відсутність спонсорів та налагоджених механізмів комерційної діяльності перетворюється в аматорське заняття. Лише з 2001 р. з приходом інвестора в особі ЗАТ «ЛУКОР» сфера фізкультури та спорту в Калуші дещо починає відроджуватися.

На сьогодні інфраструктура сфери фізичної культури та спорту м. Калуша, станом на 1 січня 2006 р. представлена 1 басейном, 92 спортивними майданчиками, 1 стадіоном, 24 спортивними залами, а також 1 критим цілорічно функціонуючим спортивно-відпочинковим центром [6]. Крім того в місті налічується ряд приватних фітнес-клубів, які пропонують своїм клієнтам комплексні програми з спорту та оздоровлення.

Власне в сфері фізичної культури та спорту міста здійснює діяльність десять організацій. Детальна інформація про які подана нижче [8]:

– Дитячо-юнацька спортивна школа управління освіти. Спортивні відділення: футбол, баскетбол, спортивне орієнтування, легка атлетика, вільна боротьба, шахи, кульова стрільба.

фізичної
дають на
спільнот.
'єднання.
жних та
а початку
о «Січ».
на зразок
а на ній
ць. Вони
жкції з іе-
кість якої

в Калуш
льні поля
селення:
імецькою
XX ст. на
адаються
!)

спорту в
оветської
не місце
ГУКОР»),
до. Проте
юрвінілі»,
ня черет
еханізмів
вестора в

на 1 січня
отивними
[6]. Крім
мплексів

ганізацій.

футбол.
стрільба.

плавання. Спортивна база: стадіон, легкоатлетичний манеж, басейн, стрілецький тир, борцівський зал, клуб "Азімут". Загальна кількість осіб, що займаються – 625 осіб. Загальна кількість тренерів – 28. Основні спортивні заходи: Всеукраїнський турнір пам'яті Олексія Кобрини з легкої атлетики: жовтень місяць; Всеукраїнський турнір зі спортивного орієнтування «Галицькі стежки» – травень місяць. Спартакіада міста серед школярів з 7 видів спорту.

– Дитячо-юнацька спортивна школа «Сокіл». Спортивні відділення: важка атлетика, вільна боротьба, дзю-до, бокс. Спортивна база: спортивний комплекс (5 залів). Основні спортивні заходи: Всеукраїнський турнір з дзю-до пам'яті Вячеслава Чорновола – жовтень; Обласний турнір з важкої атлетики, вільної боротьби, боксу. Займається 248 осіб під керівництвом 7 тренерів.

– Дитячо-юнацька школа «Авангард». Спортивні відділення: спортивна гімнастика, плавання. Основні спортивні заходи: обласні турніри з спортивної гімнастики, плавання. Займається 108 осіб під керівництвом 6 тренерів. Спортивна база: гімнастичний зал, плавальний басейн.

– Спортивний клуб «Кристал». Спортивні відділення: настільний теніс, карате, волейбол, легка атлетика. Спортивна база: стадіон, шаховий клуб, 2 ігрових зали. Основні заходи: Всеукраїнський турнір з шахів пам'яті Степана Бандери – грудень місяць. Кількість осіб, що займаються – 205. Кількість тренерів – 5.

– Футбольний клуб «Лукор». Команда №1 приймає участь у Чемпіонаті України з футболу у ФКЛ ПФА. Команда №2 приймає участь у чемпіонаті області з футболу. Спортивна база: стадіон «Авангард». Кількість тренерів – 4 особи. Займається спортом – 56 осіб.

– Баскетбольний клуб «Вінісін». Команда бере участь у чемпіонаті України з баскетболу серед команд I-ої ліги. Спортивна база: ДРСШ «Сокіл». Кількість задіяних – 20 спортсменів і один тренер.

– Волейбольний клуб «Калуш-Карпатнафтомаш» Спортивна база: ДРСШ «Сокіл». Команда бере участь у чемпіонаті області з волейболу серед чоловічих команд. Задіяно – 15 осіб, один тренер.

– Міська Федерація футболу. Основні заходи: міський турнір на приз клубу «Шкіряний мяч» серед дітей за місцем проживання (серпень). Чемпіонат міста з міні-футболу серед аматорських команд (грудень–лютий).

– Міська шахова-шашкова федерація. Основні заходи: Всеукраїнський турнір з шахів пам'яті Степана Бандери (грудень).

– Міська федерація волейболу. Основні заходи: обласний турнір з волейболу серед чоловічих команд до Дня Перемоги (травень).

Як видно сфера фізичної культури та спорту міста Калуша має давню історію свого розвитку, яка бере свій початок від часів Австро-Угорщини й триває до сьогодні. При належному фінансуванні з боку держави, а також лояльному відношенні з боку державних служб до приходу приватного сектору в спорт, ця сфера послуг займатиме чільне місце в господарському комплексі поселення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гробо́вце́цький В.В. Історія Калуша: З найдавніших часів до початку ХХ ст. – Дрогобич: Видарок, 1997. – 224 с.
2. Калуш: Разом у майбутнє. Путівник. – Львів: Фенікс, 1998. – 42 с.
3. Коломи́єць М. Історія Калуша і Калущини у датах, цифрах і цікавих фактах. – Брошнів: Тарк, 1996. – 265 с.
4. Коломи́єць Михайло. Калуш. Сторінками історії. – Калуш: „Дзвони Підгір'я”; „Галичина”, 1998. – 8 с.
5. Соціально-економічна географія України: Навч. посібник / За ред. проф. Шаблія О.І. – Львів: Світ, 2001.
6. Соціально-економічне становище міста Калуша за січень-грудень 2005 року: Статистичний звіт. – Калуш: Упр. статист. у м. Калуш, 2006.
7. <http://www.kalush.if.ua>
8. <http://www.kalushcity.if.ua>
9. <http://rajtshtoky.iatp.org.ua/kalush.htm>